

Nr 363.

Av herr **Nylander m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan m. m.*

Det betänkande av bostadssociala utredningen, som bl. a. legat till grund för propositionen nr 207 till årets riksdag med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan m. m., avhandlade framför allt behovet av kompletterande föreskrifter såväl om bostadens beskaffenhet som om bostadsinspektion. I sin missivskrivelse meddelade utredningen därvid, att den sedermera skulle ägna sitt huvudsakliga arbete åt frågan om saneringen av det undermåliga bostadsbeståndet i stadssamhällena.

Skärpta fordringar på bostadens beskaffenhet och en mer effektiv bostadsinspektion måste uppenbarligen förutsätta behov av nya bostäder i de utdömdas ställe. Samtidigt som hälsovårdsnämnderna utrustas med större makt och myndighet att inskrida mot bofälliga bostäder, måste det också sörjas för tillgång på acceptabla ersättningsbostäder. Under krisår, som gått, hava kommunerna måst ikläda sig stundom rätt långt gående ansvar för tillgång på bostäder, som det enskilda initiativet tidigare svarat för. Det torde få anses naturligt nog, om utdömandet av mindervärdiga bostäder under tiden icke forcerats. De kommunala myndigheterna torde emellertid vara fullt på det klara med, att nästa etapp i den kommunala medverkan till bostadsproduktionens stimulerande måste inriktas på ersättningsbostäder i de utdömdas ställe. En allmän höjning av bostadsnivån och en effektivare inspektion torde man på kommunalt håll i och för sig ingalunda vilja motsätta sig.

Däremot torde vägande invändningar kunna göras mot det tillvägagångssätt, man nu föreslår. Detta innebär ju uppenbarligen, att genom en skärpt lagstiftning behov av nybyggnader framtvingas. Vilken omfattning detta får och vilka ekonomiska krav det ställer, därom vet man ingenting. Bostäder av bättre kvalitet i de utdömdas ställe måste medföra ökade kostnader. För den ekonomiskt mera välsituerade delen av befolkningen täckas kostnaderna genom ökade hyror. Men en bostadsförbättring för de mindre bemedlade måste förutsättas betalad i väsentlig grad av det allmänna.

Här möta många problem. Åtskilliga av dessa torde komma under behandling vid bostadssociala utredningens fortsatta arbete. Enligt de givna direktiven skall utredningen bl. a. behandla frågor om det lämpligaste sättet för finansieringen av den nödiga byggnadsverksamheten, denna verksamhets inverkan på den allmänna hyres- och bostadsmarknaden etc. Att riksdagen i reducerad omfattning redan bifallit ett förslag om stöd till bostadsbyggande åt barnrika familjer kan knappast räknas som en ekonomisk faktor av större betydelse för det problem, som nu upprullas.

Allt synes således tala för, att lagstiftningsåtgärderna för bostadsstandardens höjande beslutas först när utredningarna i sin helhet slutförts. För det

allmänna liksom för den enskilde gäller det väl, att en önskvärd standardförbättring får bedömas mot en ekonomisk bakgrund.

Den nu verkställda uppdelningen av problemet har icke heller kunnat undgå att utöva ett visst inflytande på de i ärendet avgivna remissyttrandena. Bostadssociala utredningens nu ifrågavarande förslag har främst tagit sikte på den del av de kommunala insatserna, som skulle åvila hälsovårdsnämnderna. För dessa har det naturligen tett sig som en önskvärd nyhet att erhålla ökade möjligheter att utdöma undermåliga bostäder. Frågans stora ekonomiska innebörd för kommunerna har därigenom på ett olyckligt sätt kommit att skjutas i bakgrunden.

I det yttrande över förslaget, som avgivits av Svenska stadsförbundets styrelse och som rätt sparsamt refereras i propositionen, hava däremot bl. a. just dessa synpunkter beaktats. Yttrandet har in extenso influtit i Svenska stadsförbundets tidskrift 1936, häfte 1 sid. 15 o. ff., och skola särtryck överlämnas till det utskott, som får att handlägga denna motion. Styrelsen uttalar sammanfattningsvis, att det vore önskvärt, att utredningens program beskures. Flera motiv utöver de ekonomiska anföras för ett sådant yrkande. Bl. a. befarar styrelsen, att en lagstiftning utan förutgående och samtidig upplysningsverksamhet kan medföra, att man får en lagstiftning endast på papperet. »Skulle», säger styrelsen till sist, »statsmakterna emellertid finna sig böra redan nu omfatta ett relativt vidlyftigt program, måste det från kommunalt håll mycket bestämt krävas, att övergångstiden sättes tillräckligt lång och att klart och tydligt anges i vilka avseenden lättnader medgivas under övergångstiden. Frågan om ett vida verksammare statligt stöd åt produktionen av ersättningsbostäder blir då också aktuell.»

Någon klar gräns mellan vad som omedelbart måste fordras och vad som tillsvidare må kunna medgivas finnes icke angiven i det nu föreliggande förslaget. Det uttalas visserligen av departementschefen (sid. 31), att hälsovårdsnämnderna »medgivas rätt till en prövning i de särskilda fallen under hänsynstagande till den praktiska genomförbarheten av föreskrifterna för tillfället». Departementschefen anser, att med en dylik prövningsrätt för hälsovårdsnämnderna hinder ej torde möta att omedelbart genomföra skärpta bostadsföreskrifter även beträffande det befintliga bostadsbeståndet. Ett studium av författningsförslagets text övertygar emellertid mycket lätt den uppmärksamme läsaren, att hälsovårdsnämndernas möjligheter att taga hänsyn till ett bostadsbestånd, tillkommet under helt andra fordringar på bostadens kvalitet, icke äro vare sig många eller klart avfattade.

Bostadssociala utredningens tanke, att vid sidan av hälsovårdsstadgans bestämmelser skulle tillämpas en specialmotivering såsom ett slags sekundär lagtext, har visserligen naturligt nog övergivits i propositionen. Men den kommer på sätt och vis igen i en annan form. I motiveringen heter det (sid. 31), att måttbestämmelser och andra rena detaljföreskrifter »torde kunna utfärdas» av medicinalstyrelsen i form av råd och anvisningar. Om hälsovårdsnämndernas skyldighet att följa anvisningarna göres intet uttalande och det är icke lätt att bedöma, vilken roll dessa skulle komma att spela.

Den mest omdiskuterade delen av utredningens förslag, den som i författningens utkastet benämndes bostadsinspektion men i motiveringen mera adekvat kallades heminspektion, synes vid ett flyktigare studium av propositionen vara helt avskriven. Användningen av distriktssköterskorna för heminspektion i även de största städerna och andra anordningar av schablonmässig art saknar man tacksamt i propositionen. Heminspektion har åter fått vika för bostadsinspektion.

Men det synes ingalunda säkert, att utestängningen blir definitiv. En dörr står även enligt förslaget öppen. Enligt författningsförslaget § 8 mom. 7 skola närmare bestämmelser rörande bostadsinspektion meddelas av hälsovårdsnämnden »i enlighet med vad medicinalstyrelsen därom förordnar». Här är icke fråga om några råd och anvisningar utan om diktat, bestämmelser som kunna göras lika stränga i den ena staden som i den andra, alldeles bortsett från bostadsbeståndets beskaffenhet. Heminspektionen går. Heminspektionen kan komma när som helst. Det är att märka, att departementschefen (sid. 69) även här åberopar § 55 i hälsovårdsstadgan. Medan denna emellertid talar om »råd och anvisningar», förutsätter departementschefen att medicinalstyrelsen skall få giva »direktiv». Den generella regeln i hälsovårdsstadgan, att medicinalstyrelsen har att giva råd och anvisningar, skulle i en paragraf i samma stadga skärpas till en skyldighet att »förordna». »Antagas må», säges det i motiveringen, att medicinalstyrelsen tillämpar sin befogenhet på ett sätt som är förenligt med de olika samhällenas intresse. Medicinalstyrelsens varma förord för heminspektionen synes knappast ägnat att lugna de farhågor från kommunalt håll, som departementschefen förklarar sig icke kunna dela.

De skäl av framför allt ekonomisk art, som ovan anförts mot ett ståndpunktstagande till det föreliggande förslaget redan vid årets riksdag, skulle närmast motivera ett rent avslagsyrkande. Med hänsyn till det intresse, som även på kommunalt håll emellertid förefinnes för åstadkommande av en förbättrad bostadsstandard, inskränka sig undertecknade emellertid till en hemställan,

att vid författningstextens slutliga utformning klart och tydligt anges, att, och i vilken omfattning, hälsovårdsnämnd vid stadgandenas tillämpning må kunna medgiva eftergifter med hänsyn till det befintliga bostadsbeståndets beskaffenhet, samt

att det föreslagna stadgandet i § 8 mom. 7 andra stycket av hälsovårdsstadgan, rörande medicinalstyrelsens befogenhet att giva direktiv, måtte utgå.

Stockholm den 26 mars 1936.

Axel Nylander.

K. von Geijer.

Gustaf Ehrnberg.

C. A. Carlsson.

Gustaf Velander.

Gösta Rahmn.